

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

науково-проектної (науково-дослідної) документації встановлюється Кабінетом Міністрів України. Згідно із ч. 3 до визначення у встановленому порядку режиму використання пам'ятки відповідно до частини другої цієї статті режим використання пам'ятки встановлюється відповідно до режимів використання, рекомендованих в обліковій документації або в охоронному договорі. У разі невизначення режиму використання пам'ятки в обліковій документації, охоронному договорі на пам'ятці допускаються лише консервація, реставрація, музеєфікація, ремонт, пристосування. Відомості про режими використання пам'ятки (у тому числі режими, встановлені відповідно до абзаців першого і другого цієї частини) вносяться до Державного земельного кадастру, містобудівного кадастру як обмеження у використанні земель [4].

Список використаних джерел:

1. Керівні (Оперативні) Настанови до імплементації Конвенції ЮНЕСКО «Про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» 1972 р. URL: <https://mkip.gov.ua/files/pdf/856987.pdf>
2. Печерова Н. Видатна універсальна цінність як критерій внесення об'єкту до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Юридичний вісник. С. 140–148. URL: <http://yurvisnyk.in.ua/index.php/yuridichnij-visnik-6-2022.html>
3. Печерова Н. Цілісність та автентичність об'єкту, що вноситься до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. С. 149–157. URL: <http://yurvisnyk.in.ua/index.php/yuridichnij-visnik-6-2022.html>
4. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>

Ключові слова: видатна універсальна цінність, цілісність, автентичність, Список всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, право власності, режими використання.

Key words: outstanding universal value, integrity, authenticity, UNESCO World Heritage List, ownership, modes of use.

ФЕДОРОВА ТЕТЯНА СЕРГІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного та європейського права,
кандидат юридичних наук*

ІДЕЯ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОМУ ДИСКУРСІ

Верховенство права – феномен, який посідає вагоме місце у сучасному політико-правовому та філософському дискурсі. Відомі політики, юристи зазначають, що у розділеному світі концепція верховенства права є одним із найбільших об'єднуючих факторів, можливо, найбільшим універсальним принципом [1], ідеалом, до якого варто прагнути [2]. Ідея верховенства, що має давні традиції ще часів

Античності, згодом перетворилася на доктрину, ідеологією, відхилення від якої розглядається як вада чи недолік правової системи будь-якого типу.

Верховенство права, як і будь-які інші правові феномени, не є статичним. За умов швидких соціальних та технологічних змін, його зміст трансформується, розширюється сфера застосування, щоб відповідати новим реаліям та бути ефективним соціонормативним регулятором. Століттями верховенство права розглядалося як конституційний принцип виключно у межах національних правопорядків. Він не був притаманним класичному міжнародному праву, а нині має основоположне значення для міжнародного миру, безпеки та політичної стабільності, для досягнення економічного та соціального прогресу та розвитку, для захисту права та свобод людини і посідає вагомe місце у доктрині міжнародного права, як одна з найвищих правових цінностей, як ідеальна конструкція світового устрою, та отримала закріплення на нормативному рівні у міжнародно-правових актах.

Можна також сказати, що у мінливому світі та завдяки технологічним інноваціям верховенство права перетворилося на динамічну концепцію, здатну інтерпретуватися, для задоволення потреб та інтересів різних суб'єктів. Цифрова революція проклала шлях до технологічного прогресу і водночас розвитку верховенства закону [3, с. 8].

Незважаючи на свою значущість та популярність у сфері міжнародних відносин, зацікавленість проблематикою міжнародного верховенства права не набула значного поширення у вітчизняних правників-міжнародників, про що свідчить, зокрема, відсутність у статті, присвяченій міжнародному верховенству права, в українській «Енциклопедії міжнародного права». Доволі часто дослідники міжнародного верховенства права розглядають цей феномен крізь призму його національного контексту, що викликає низку застережень [4, с. 77]. Серед вітчизняних науковців, які докладають зусилля до розгляду цього питання саме у міжнародно-правовому контексті, необхідно назвати В. Г. Буткевича, І. М. Городинського, К. В. Горобця, В. Н. Денисова, О. В. Задорожнього, М. І. Козюбру, Т. Р. Короткого, І. А. Куровську, Є. О. Львову, В. В. Мицика, М. Г. Патеї-Братасюка, П. М. Рабіновича, С. В. Серьогіна, Є. Д. Стрельцову.

Основні доктринальні інтерпретації верховенства права. Верховенство права – одна з найскладніших і найбагатогранніших політико-правової ідей. Такий його статус обумовлений, насамперед, тим, що він є багаторівневою теоретичною та філософсько-правовою конструкцією, засобом розуміння права, як національного, так і міжнародного, та визначальним елементом у механізмі забезпечення правопорядків усіх рівнів – національних, регіональних, міжнародного. Неможливо зрозуміти його сучасний міжнародно-правовий контекст без розуміння цієї історичної спадщини.

Переклад «Rule of Law» з англійської на українську має певні складності, зустрічаються такі варіанти: «верховенство права», «верховенство закону», «панування права», що спричиняє певну термінологічну багатоваріантність при розгляді цього феномену. Отже, як зазначає

С. В. Серьогін, застосування «слова «право» при перекладі слова «law» в цьому значенні обумовлено лише тим, що в українській правовій доктрині, як і в правових доктринах більшості країн континентальної Європи, традиційно для позначення системи загальнообов'язкових норм, дотримання і виконання яких забезпечуються державою, застосовується слово «право», а не «закон» [5, с. 35–36].

Верховенство права застосовується не тільки у межах національних правопорядків, а й дедалі частіше для регулювання міждержавних відносин. У своїй знаменитій книзі про верховенство права Т. Бінгхем зазначає, що глобальні проблеми, з якими нині стикається людство, значною мірою, мають бути вирішені за допомогою правил, узгоджених та реалізованих на міжнародному рівні, і саме цього вимагає верховенство права у міжнародному порядку [6]. Не викликає сумніву, що концептуальні витоки інкорпорації верховенства права в міжнародне право впливають із національного контексту його розуміння. Однак зміст верховенства права у контексті міжнародного права (у доктрині пропонується називати цей феномен міжнародним верховенством права) відрізняється від його національного тлумачення, що обумовлено суттєвими відмінностями між міжнародним та національним правопорядками. Головні відмінності полягають у тому, що національний контекст передбачає його функціонування у відносинах вертикальної ієрархії між суб'єктами права, тоді як на міжнародному рівні взаємодія між рівними суб'єктами відбувається в горизонтальній площині, відсутні децентралізована правотворчість та ефективні механізми судового контролю.

Міжнародно-правовою доктриною висунуто декілька підходів до міжнародного верховенства права у контексті його зв'язку з національною концепцією верховенства права: розуміння міжнародного верховенства права, його значення та функцій крізь призму його внутрішньодержавного контексту; пропонується розширити національні критерії оцінки верховенства права з урахуванням особливостей міжнародного права [7; 8]; обґрунтовується твердження, що верховенство права та міжнародне верховенство права – це дві різні концепції, які розвинулися у відповідь на різні питання та проблеми [9, с. 365], і що міжнародне верховенство права має бути сформоване без звернення до його внутрішніх ідей [10]. Також є дослідники, які взагалі відкидають існування цього феномену, посилюючись на те, що міжнародне право ще не досягло того рівня нормативного чи інституційного розвитку, що дало би змогу наголошувати на існуванні міжнародного верховенства права, або наголошують на утопічності чи невизначеності його реалізації у межах міжнародної правової системи.

Складність дослідження верховенства права не є проблемою тільки сьогодення. Воно визначається й характеризується історичною трансформацією, пов'язано з національними культурами, з політичними та юридичними ідеями і несе в собі безліч значень і проявів. Концепція верховенства права має європейське коріння, є продуктом тривалого еволюційного шляху європейської правової традиції, є важливим ідеалом політико-правової думки.

Концептуальні витoki інкорпорації верховенства права в міжнародне право впливають із національного контексту його розуміння. Однак зміст верховенства права у контексті міжнародного права (у доктрині пропонується називати цей феномен міжнародним верховенством права) відрізняється від його національного тлумачення, що обумовлено суттєвими відмінностями між міжнародним та національним правопорядками. Головні відмінності полягають у тому, що національний контекст передбачає його функціонування у відносинах вертикальної ієрархії між суб'єктами права, тоді як на міжнародному рівні взаємодія між рівними суб'єктами відбувається в горизонтальній площині, відсутні децентралізована правотворчість та ефективні механізми судового контролю.

Концепцію верховенства права слід розуміти як невід'ємну частину правової системи у її глобальному сенсі. Як юридична цінність, що зустрічається на міжнародному рівні, вона має як політичну, так і юридичну конотацію. Він відображає соціальні потреби сучасного суспільства через створення певного набору вимог, яким має відповідати кожна правова держава. Кроки до міжнародного верховенства права включатимуть більш загальне та послідовне застосування міжнародного права до держав та інших утворень.

Список використаних джерел:

1. Giegerich Th. Internationale Standards – aus völkerrechtlicher Perspektive : Thesenpapier. Vortrag auf der Zweijahrestagung der Deutschen Gesellschaft für Internationales Recht. 2013. URL: <https://dgfir.de/workspace/media/documents/giegerich-thesen.pdf>
2. Bingham T. The Rule of Law : The sixth lecture, given at Cambridge (16 November 2006). URL: <https://www.cpl.law.cam.ac.uk/sites/www.law.cam.ac.uk/files/images/www.cpl.law.cam.ac.uk/legacy/Media/THE%20RULE%20OF%20LAW%202006.pdf>
3. Pavel C. E. The international rule of law. Critical Review of International Social and Political Philosophy. 2019. Vol. 23, is. 3. DOI: 10.1080/13698230.2019.1565714
4. Горобець К. Верховенство права як ціннісно-нормативний феномен. Філософія права і загальна теорія права. 2013. № 2. С. 207–213.
5. Рабінович П. М., Рабінович С. П., Панкевич О. З. Пошук верховенства права як балансування соціальних інтересів. Вісник Національної академії правових наук України : зб. наук. пр. Харків, 2022. Т. 29. № 3. С. 15–35.
6. Beaulas St. The Rule of Law in International Law Today. URL: <https://papyrus.bib.umontreal.ca/xmlui/bitstream/handle/1866/3093/international-rule-law-final.pdf?sequence=1>
7. Юзова Д. В. Принципи верховенства права: теорія і практика застосування. Українське право. 2006. № 1. С. 366–368.
8. Beaulas St. The Rule of Law in International Law Today. URL: <https://papyrus.bib.umontreal.ca/xmlui/bitstream/handle/1866/3093/international-rule-law-final.pdf?sequence=1>
9. Giegerich Th. Internationale Standards – aus völkerrechtlicher Perspektive : Thesenpapier. Vortrag auf der Zweijahrestagung der Deutschen Gesellschaft

für Internationales Recht. 2013. URL: <https://dgfir.de/workspace/media/documents/giegerich-thesen.pdf>

10. Arajärvi N. The Core Requirements of the International Rule of Law in the Practice of States. Hague Journal on the Rule of Law. 2021. № 13. P. 173–193. URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s40803-021-00152-8#citeas>

Ключові слова: верховенство права, міжнародне верховенство права, правова система.

Key words: rule of law, international rule of law, legal system.

ХАРИТОНОВ РОМАН ФЕЛКСОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного та європейського права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЗАМОСТЕНЧУК АНАСТАСІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач вищої освіти*

ПРОБЛЕМАТИКА ЧЕТВЕРТОГО ТА П'ЯТОГО ПОКОЛІННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Час не стоїть на місці, ми живемо в швидкоплинному світі, який нестримно та багатогранно змінюється. Змінюється і людина та її права. Багатогранність людини породжує невичерпність і її прав. Традиційно, в науковій літературі виокремлюють три покоління прав людини, які характеризуються відношенням до різних сфер та часу виникнення [1]. Однак, все більше набирає популярності думка про виокремлення четвертого та п'ятого поколінь прав людини, становлення яких пов'язано з процесами демократизації, гуманізації, розвитком медицини, комп'ютерних технологій, дослідженням космосу.

Під четвертим поколінням прав людини розуміється незалежність та автономність людини у виборі правомірної поведінки, яка базується на автономії людини, у межах єдиного правового поля норм, релігії та моралі. До каталогу четвертого покоління прав людини, ми можемо віднести перелік таких прав: право на зміну статі, евтаназію, трансплантацію органів, заборону клонування, штучне запліднення, одностатеві шлюби, гендерну ідентичність, на доступ до мережі Інтернет.

Що стосується п'ятого покоління прав людини, під ним розуміються божественні та духовно-моральні права і свободи людини. Вони покликані захищати людину, її душу від руйнівного впливу навколишнього світу. До таких прав ми можемо віднести наступні: право на повагу до духовної та моральної гідності, право на духовну освіту та виховання, право на народження в любові, право на творчість, яка не порушує норми права.

Дронов Владислав Юрійович Екологічна інформація як вид інформації у національному та міжнародному праві: право на доступ	347
Zhebrovska Krystyna, Riaboshapchenko Anastasiia Universal system of international protection of human rights: general principles	349
Канєнберг-Сандул Оксана Константинівна Проблеми та перспективи захисту прав людини в режимі військової окупації	353
Кінаш Наталія Богданівна Адаптація законодавства України до актів Європейського Союзу як напрям європейської безпеки	356
Мануїлова Катерина Вікторівна Особливості захисту прав людини в умовах збройних конфліктів та глобальних викликів сучасності	359
Пасечник Олена Владиславівна Трансформація медичного законодавства України в умовах воєнного стану	361
Печерова Ніна Григорівна Право власності, режими використання об'єкту, що внесений до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО	363
Федорова Тетяна Сергіївна Ідея верховенства права у міжнародно-правовому дискурсі	366
Харитонов Роман Феліксівич, Замостенчук Анастасія Олександрівна Проблематика четвертого та п'ятого покоління прав людини	370
Цибульська Ольга Юріївна Окремі питання колізійних норм щодо правових наслідків шлюбу в умовах воєнного положення в Україні	372
Большакова Ольга Віталіївна Обмеження прав людини в умовах воєнного стану: законодавче врегулювання, межі, закордонний досвід	374
Hrebenuik Dmytro AI regulation in EU: the European Parliament's stand	377
Біляєвський Дмитро Сергійович Визначення та проблематика терміна «гібридна війна»	380
Бурдюжа Олександр Миколайович Правові основи діяльності ООН щодо гуманітарної допомоги	383
Галат Владислав Ігорович Істотні порушення міжнародного договору купівлі-продажу програмного забезпечення для захисту від кібератак	386